

Stå upp och gå hem!

Biskop Sören Dalevi

Illustration: Marcus-Gunnar Pettersson, ur Barnens Bästa Bibel (Speja förlag)

Detta häfte bygger på ett tal som biskop Sören Dalevi höll den 14 januari 2026. Talet sändes från Sunne kyrka och var riktat till medarbetare och förtroendevalda i Svenska kyrkan i Karlstads stift.

Delar av detta tal utgår från ett samtal biskop Sören Dalevi hade med David Thurfjell, religionshistoriker och professor i religionsvetenskap, som spelades in och som finns att se på Karlstads stifts webbsida. Samtalet heter En ordlös erfarenhet – samtal med Sören Dalevi och David Thurfjell. Se gärna det samtalet i samband med att du läser detta häfte!

Fler texter och filmer av biskop Sören Dalevi, bland annat en inspelad variant av detta tal, hittar du på:
www.svenskakyrkan.se/karlstadsstift

Utgiven 2026, första tryckningen. Tryckt på: JustNu, Karlstad
 © Sören Dalevi

Andakt

”En dag höll han på att undervisa, och där satt fariséer och laglärare, som hade kommit från varenda by i Galileen och Judeen och från Jerusalem. Och han hade Herrens kraft så att han kunde bota. Då kom det några bärande på en bår med en man som var förlamad, och de försökte komma in med honom och sätta ner honom framför Jesus. Då de inte kunde ta sig in med honom i trängseln gick de upp på taket, tog bort teglet och firade ner honom på hans bår mitt framför Jesus. När han såg deras tro sade han: ’Min vän, du har fått förlåtelse för dina synder.’ Då tänkte de skriftlärda och fariséerna: ’Vad är det för en hädare! Vem kan förlåta synder utom Gud?’ Men Jesus förstod vad de hade för tankar och sade till dem: ’Vad är det ni tänker i era hjärtan? Vilket är lättast, att säga: Du har fått förlåtelse för dina synder,

Illustration: Marcus-Gunnar Pettersson, ur Barnens Bästa Bibel (Speja förlag)

eller att säga: Stig upp och gå? Men för att ni skall veta att Människosonen har makt här på jorden att förlåta synder, säger jag dig' – och nu talade han till den lame – 'stig upp, ta din bår och gå hem.' Genast reste han sig, mitt för ögonen på dem, tog båren han hade legat på och gick hem, allt medan han prisade Gud. Alla slogs av häpnad och prisade Gud, och de fylldes av fruktan och sade: 'Det är otroligt, det vi har sett i dag.'"

(Lukasevangeliet 5:17–26)

Det verkar ha varit ett utmärkande drag för Jesus att han sällan var speciellt intresserad av att få efterföljare som lämnade allt och följde honom. Ja, faktum är att med undantag för lärjungarna är de flesta personer Jesus interagerar med i sin verksamhet inte sådana som lämnar allt och följer honom. Vi vet i normalfallet inget om vad som sker med de här människorna efter att de mött Jesus. Ofta är de namnlösa. De kommer in i berättelsen som lama och lytta eller spetälska, och sedan går de vidare. Eller också lyssnar de till

Jesus predikningar, äter av fisk och bröd, och går sedan vidare. Försvinner ut ur berättelsen. Ta exemplet med den lame mannen i berättelsen vi just hörde. Jesu budskap till honom, efter att han botat honom, är "Stå upp och gå hem".

Stå upp – och gå hem!

Vad hände med den lame mannen efteråt? Vi vet inte. Förmodligen lydde han Jesus – och gick hem. Poängen är att det är så Jesus i normalfallet möter var och en av oss: han sänder oss tillbaka till den vardag och den verklighet som vi kommer från, den vardag och den verklighet vi lever och verkar i. Lärdom: Jesus frälser oss till livet, han frälser oss inte från livet.

Poängen är ju att Jesus lätt kunde ha sagt: "Och nu vill jag se dig i synagogan på lördag! Och snäll ska du vara resten av livet!". Men Jesus säger inte så. Teologen Gustaf Wingren konstaterar, och nu citerar jag: " ... aldrig få vi veta, hur det sedan gick med alla dessa människor, som Jesus mötte och handlade med eller talade till [...] Denna nytestamentliga tystnad är ett vittnesbörd..."

Faktum är att många av de människor som vi möter i vårt stift och i vår verksamhet är precis som den lame mannen. Vi vet inte varför de kommer till oss. Vi vet inte vad de tror. Vi vet ofta inte varför de vill döpas, konfirmeras eller vigas eller varför de vill att pappa eller mamma ska begravas i kyrkan. Precis som med Jesus så vet vi alltså att de kommer, men vi vet inte varför de kommer. Ibland är det som med den lame mannen: det var inte ens han själv som gick till Jesus, utan människor som bar honom på en bår till Jesus. Det kanske inte ens var den lame mannen som var mest drivande?

Det hela väcker frågor: Var den lame mannen frommare än andra? Gick han i synagogan oftare än andra? Reciterade han Bibeln oftare än andra? Förmodligen inte. Jag tror inte det. Men vi vet inte, eftersom den informationen uppenbarligen är ointressant för de nytestamentliga författarna. Här finns en lärdom: det viktiga är att människor kommer till oss. Vi kommer aldrig att veta exakt vad alla de människor som kommer till oss tror, exakt varför de vill döpas, vigas, konfirmeras eller ska begravas. Men vi vet att de kommer. Vi vet att de vill. Och då tar vi chansen att räcka evangelium. Precis som Jesus gjorde i berättelsen om den lame mannen.

Vi ber:

Gud

Vi ber för Karlstads stift,

*Hjälp oss att ta emot de människor som vi möter
med ett öppet sinne.*

*Tack för att du lagt en längtan till dig,
ett trons frö,*

i varje människas hjärta.

Tack för att du för folk till kyrkan.

Hjälp oss att möta dom med evangelium.

Amen.

Linjetal 2026

Det här med att hålla linjetal börjar bli en tradition för min del; idag är det femte gången det sker. För mig är det här en chans att adressera frågor som är aktuella, som ligger i tiden, men också att visa på en teologisk riktning. Precis som med tidigare tal spelas det in, och det trycks dessutom som häfte.

I dag är jag extra glad att få vara i Sunne – Selma Lagerlöfs och Göran Tunströms hemstad. Två författare för vilka kyrkan och den kristna tron var viktig, och två personer för vilka teologiska frågor och teologiska motiv ofta stod i centrum i författarskapet.

Karlstads stift är ju som ni vet ett fantastiskt stift. Vi har ju sedan tidernas begynnelse varit Sveriges näst minsta stift – men så är det inte längre. Sedan några år tillbaka är vi faktiskt Sveriges tredje minsta stift. Vi minskar nämligen minst, procentuellt, av alla stift i Svenska kyrkan, och vi döper flest, procentuellt, av alla stift i Svenska kyrkan, och det har varit så i flera rad år i rad nu, så vi har faktiskt gått om Härnösands stift. Så vi är inte längre Sveriges näst minsta stift.

Jag tänker att det här står för att vi gör något rätt. Att ni, som jobbar i församlingar och pastorat, faktiskt gör något rätt. Att vi har en förankring i stiftet, i myllan. Och att vi möter människor där de är. Att vi gör basic bra.

”En erfarenhet höljd i tystnad”

Men för att återvända till berättelsen om den lame mannen: vi vet som sagt inte i normalfallet vad folk tror, eller varför de kommer till oss. Ofta är det nog utsagt även för dem själva. Vad vi vet är att de kommer till oss. Det finns med andra ord en ordlöshet här. Men Gud verkar bland vårt folk och i vårt stift. Människor fortsätter att möta Gud. Men det är ”en erfarenhet höljd i tystnad” för att säga det med forskaren David Thurffjell. ”En erfarenhet höljd i tystnad”.

Thurffjell har, mer än någon annan skandinavisk forskare, under senare år forskat kring just denna grupp, de ”som utgör huvudfåran av innevånarna” i Sverige (*Granskogsfolk: hur naturen blev svenskarnas religion*, sidan 8), och det Thurffjell kallar ”de sekulariserade svenskarnas existentiella djuperfarenheter” (sidan 214). De har i normalfallet en

kulturell koppling till Svenska kyrkan. För att citera direkt ur Thurfjells bok: "... de flesta begraver sina döda och är döpta i den gamla statskyrkan. De firar också de traditionella kristna högtiderna, ser söndagen som den lugnaste dagen i veckan och ger sina barn bibliska namn [...] De skulle inte kalla sig troende eller kristna ... " (sidan 8).

Så ser det ofta ut också för dem som vi möter i våra sammanhang i Karlstads stift, i dopsamtalet och på kyrkogården. Här i Sunne, men också i Storfors, Säffle och Steneby.

En av dem som Thurfjell intervjuat i sin forskning är Peter, en stats-tjänsteman i 50-årsaldern. Peter är en typisk 50-åring, som lika gärna hade kunnat bo här i Sunne. Thurfjells samtal kommer in på en känsla som Peter har, att "det finns någonting 'vid sidan om'" (sidan 213). Ja, Peter för en dialog "med någonting" (sidan 213). Men samtidigt noterar Thurfjell att det finns en tvekan från Peters sida att sätta ord på dessa erfarenheter. Det finns helt enkelt en ordlöshet här. Thurfjell konstaterar:

"Jag vill lyfta fram denna ordlöshet för precis som alla andra tystnader kan den lätt missförstås. Den kan tolkas som ointresse, eller likgiltighet. Den kan också få oss att tro att det inte finns något där att berätta [...] Intervjuerna ger dock vid handen att det förhåller sig på motsatt sätt, att upplevelserna faktiskt är djupt meningsfulla och viktiga för dem. Det är en gammal sanning att det som berör människor som allra mest ofta förblir utsagt [...] Som poeten Kerstin Hed har formulerat det, är ofta 'det utsagda det som är det djupast kända' " (sidan 215).

Jag menar ju att människor som Peter har ganska så mycket gemensamt med den lame mannen i bibeltexten ovan, trots de 2 000 år som skiljer dem åt finns ett existentiellt kitt här. Liksom med Peter som med den lame mannen så vet vi inte riktigt vad de tror. Men vi vet att de kommer till oss.

Det är ett faktum att Jesus öppnade upp för såna människor. Och jag tänker: vilka tror vi att vi är om vi inte gör det?

J A Eklunds lapp

För hundra år sedan var J A Eklund biskop i Karlstad. Han tillträdde redan 1907, och det var en jobbig tid. Faktum är att J A Eklund trodde att han tillhörde den sista kristna generationen i Sverige. Kristendomen skulle dö ut med honom, ja, så trodde han och många av prästerna i

Foto: Sandra Albertus

stiftet och i Sverige. Vissa dagar var det så deppigt att J A Eklund inte ens orkade gå upp ur sängen.

Ändå är det inte så vi minns J A Eklund. För vad som hände var att han tog tag i situationen, men också att Gud verkade på ett nytt sätt i stiftet. Utanför domkyrkan i Karlstad finns en staty av J A Eklund med tre ord på. Och de ord vi ser är inte "Trött. Deprimerad. Uppgiven", utan det är "Biskop. Psalmdiktare. Nydanare" ... och jag tänker här på ordet Nydanare, och att det är ett fint ord som vi behöver göra till vårt, år 2026.

Nydanare – att vi vågar tänka nytt och annorlunda. Detta gäller inte minst våra mindre pastorat, där kyrkoherdar och förtroendevalda måste börja samarbeta och hitta nya samverkansmöjligheter med omkringliggande pastorat. För vi har ansvar också för de andra pastoraten i vårt kontrakt, och inte bara för vår egen församling eller vårt eget pastorat. Vi är Svenska kyrkan, vi är hela bygdens kyrka. Framför allt: vi är framtidens kyrka. Vi är en kyrka för år 2030, vi går inte omkring och lurar oss själva att vi är en kyrka för 1950. För 1950, det var det för 76 år sedan! Vi är inte – vi är inte – en instängd kyrka där vi bara tänker på vårt eget snäva geografiska område och struntar i de andra. Vi är nydanare. Vi vågar lyfta blicken, vi är inte fast i sängen med en depression.

Låt mig få dra en intressant – och sann – anekdot om J A Eklund. För några år sedan gjorde Maud Forsberg en bok om biskopsgården i Karlstad. Och under den research hon gjorde i samband med boken stötte hon bland annat på fem böcker som Herman Rundgren, biskop i Karlstads stift under åren 1872–1906, författat. Det var stora, tjocka böcker, författade för hand, där Rundgren skrivit och lagt ned oändligt mycket tid på att skriva ned olika anekdoter och händelser i stiftet. När Maud Forsberg kom till allra sista sidan av den allra sista boken hade Rundgren längst ned på sidan skrivit en uppmaning till sin efterträdare: "... att detta arbete må till allmänt gagn fortsätta".

Men hon lade också märke till en annan sak: en lapp, ditsatt med ett gem, där efterträdaren ifråga, J A Eklund, med snabb hand skrivit dit en kommentar:

"Jag får tyvärr erkänna, att jag icke kunnat följa min företrädares begäran om fortsättning. Jag har ansett mig böra ägna min tid åt andra arbetsformer. J A Eklund"

Lärdom: att vara nydanare är att ibland våga bryta med det gamla. Att

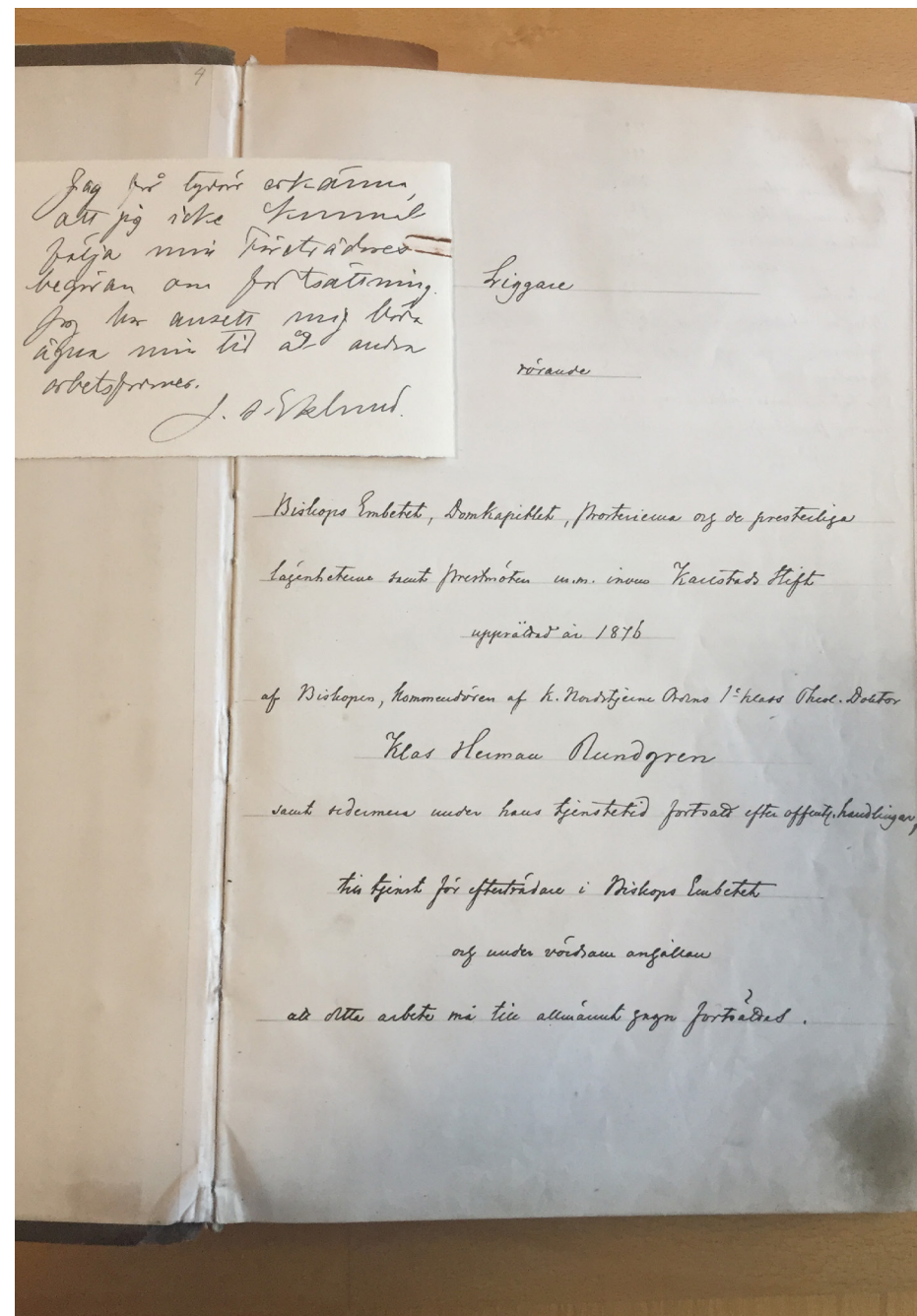

Foto: Maud Forsberg

göra något nytt. Att inte påbörja bok sex bara för att någon en gång i tiden gjorde bok ett till fem. Allt har som bekant sin tid. Och ibland är tiden inne för något annat. Något nytt.

Vi blir inte nydanare av att ligga kvar i sängen. Vi blir nydanare när vi ser situationen som den är, och gör något åt den. Det är därför det står Nydanare på J A Eklunds staty. Han vågade blicka framåt. Han ville nåt. Han vågade bryta med det som varit. Precis som den lame mannen. Varför läser vi om den lame mannen i Bibeln? Jo, för att han och de runt honom tog sig samman och tog tag i situationen. Dom satte sig inte i ett hörn och gnällde. De drömde sig inte tillbaka till något som var förut. De var nydanare.

Den judiske teologen Jacob Neusner har sagt att varje judisk rabbi, alltså: varje judisk präst, har två uppgifter. Det ena är att föra vidare traditionen. Det andra är att tillföra något nytt från sin tid. Precis det är det att vara nydanare, menar jag. Föra vidare traditionen – tillföra något nytt.

Och jag tänker att vi var och en av oss har en uppgift att vara nydanare, på vårt sätt.

Låt mig få tillägga något i detta sammanhang, så ni missförstår mig rätt: att vara nydanare innebär såklart inte att vi slänger det som är bra överbord. Låt mig ge ett exempel: jag har under det senaste året varit ute i flera sammanhang där jag fått se ett axplock av det arbete vi i Svenska kyrkan gör för våra äldre: onsdagsträffar och bibelstudier och andakter och sångstunder på ålderdomshem och allt vad det är. Det man ibland kallar för trivseldiakoni. Och förutsatt att man inte menar något nedsättande med ordet trivseldiakoni är det ett ord jag är helt okej med. För den funktion vi fyller för alla dessa gamla som vi möter i vår verksamhet är oundgänglig och sant kristen. Sådana verksamheter är ju extremt viktiga och fyller en viktig samhällsfunktion. I ett av de sammanhang jag besökte träffade jag en dam som var 30 minuter tidig till träffen hon skulle på. Det var första träffen för hösten, i början av september, och hon tittade på mig och sa: ”ja, biskopen, jag ber om ursäkt att jag är så tidig, men jag har väntat på det här sedan sista träffen vi hade i maj. Under hela sommaren har jag inte haft en enda människa att tala med, så det är därför jag är här så tidigt”. Snacka om att detta är viktiga sammanhang! Det sker i det tysta, det har ofta låg prestige, och det är livsnödvändigt. Att jobba med sådan verksamhet är definitivt att vara nydanare – också. Ja, det är en viktig del av att göra

basic bra. Precis som den judiske teologen Jacob Neusner sa: vi ska föra vidare traditionen *och* tillföra något nytt; vårt gedigna arbete med äldre är verkligen att föra vidare traditionen. Så tack alla ni som vecka efter vecka jobbar med detta viktiga och ofta osynliga arbete.

Låt dig inte fördummas

Låt mig i det här sammanhanget också få säga något om den halvgalna tid vi lever i. Förra året var det ju 80 år sedan Dietrich Bonhoeffer avrättades. Bonhoeffer var teolog och motståndsmann, och han avrättades av Nazisterna den 9 april 1945. Hans brev och anteckningar från tiden innan avrättningen lyckades han dock smuggla ut. Och det är ganska så intressant att se hur han såg på sin tid. För, som Bonhoeffer konstaterade, det är inte ondskan som är farligast, nej, dumheten var enligt Bonhoeffer ”en farligare fiende till det goda än ondskan” (*Motstånd och underkastelse: brev och dagboksanteckningar från fängelset*, sidan 18). Dumheten, alltså! Han skriver: ”... det verkar som om dumheten mindre är en medfödd defekt än att människorna under vissa omständigheter fördummas, respektive låter sig fördummas... Vid närmare påseende visar det sig att i samband med stark yttre maktutveckling, antingen politisk eller religiös, drabbas alltid en stor grupp människor av dumhet. Ja, man får intrycket av att det till och med är en sociologisk-psykologisk lag. Den enes makt behöver den andres dumhet.” (sidan 19). Här har vår tid något att lära av Bonhoeffer.

Låt dig inte fördummas.

Att hitta Jesus på vårt sätt

I tyska tidningen die Zeit var det för ett tag sedan en stort uppslagen artikel om kristendomen i Afrika. På 100 år har nämligen kristendomen växt från 1 miljon till 400 miljoner människor i Afrika.

Och man intervjuade prästen Jean Luc Enyegue, från Nairobi. Han sa: ”Om vi som kristna inte är optimistiska hur ska vi då kunna kommunicera hopp och tro till andra?”. Hans råd till oss i Europa: hitta Jesus på ert sätt! Vi ska inte komma från Afrika till Europa och berätta hur ni ska finna Jesus. Nä, ni måste själva finna Jesus i Europa.

Vi ska vara kontextuella, med andra ord. Var finner vi Jesus i Sverige? Var finner vi hopp?

Avslutningsvis några ord om vår tids utmaning som kyrka. Ni har hört mig säga det förut, och nu säger jag det igen. Kyrkans uppgift är att göra basic bra. Vi behöver inte fladdra iväg och göra en massa annat. För ibland upplever jag att vi tenderar att syssla med en massa vid-sidan-om-saker, bara för att vi själva tycker det är flashigt. Men då får vi påminna oss om att vi lever i en tid där kyrkans uppdrag handlar om att göra basic bra. Begravningar, dop, vigslar, konfirmander, spädbarns-rytmik, att vi lägger ner tid på gudstjänster när det kommer många besökare, öppen diakoniverksamhet, andakter och möten på äldreboenden, körer, begravningsväsende, och så vidare, och så vidare... Att vi gör basic bra! Låt mig här även speciellt få nämna skolkyrkoarbetet. Som ni kanske vet så kommer det en lärarhandledning till Barnens bästa bibel år 2026, speciellt gjord för att fungera i skolan. Och vi gör den här satsningen eftersom skolan är viktig, därför att vi i skolan möter alla barn i bygden.

Om vi får tid över kan vi göra en massa annat också, men basuppdraget handlar varje dag i veckan om att stå med fötterna på jorden och göra basic bra. Eller, som en vaktmästare i västra Värmland uttryckte det när jag var där på besök: "Det är bara på mä kåpera å kör"...

Vi lever just nu i en tid när många människor blivit nyfikna på kyrkan. Vi ser det till exempel i det ökade antalet konfirmander. Vi ser det i det allmänna kulturklimatet. Jag menar, till och med ärkeateisten Richard Dawkins kom ut som kristen 2024. När vi ser det här nyvaknande intresset, då är det viktigt att vi fokuserar rätt.

Att vi vågar vara nydanare.

Att vi ställer oss upp, tar vår bår och går hem.

Tack för att ni lyssnade, Gud välsigne er!

Frågor att fundera på eller diskutera

Känner du/ni igen beskrivningen av den ordlösa erfarenheten? Kan du/ni finna exempel på upplevelser som rymmer denna erfarenhet? Håller du/ni med om att ordlösheten inte självklart ska tolkas som ointresse eller likgiltighet? Behöver kyrkan finna ett språk för de sekulariserade svenskarnas djuperfarenheter?

Biskop Sören använder uttrycket att vi ska vara nydanare. Reflektera/samtala över balansen mellan att föra vidare traditionen och att tillföra något nytt. Finns exempel i dina sammanhang som motsvarar traditionen och som motsvarar förnyelse?

Angående uttrycket "Att hitta Jesus på vårt sätt" och att vi ska vara kontextuella: Fundera över frågorna som ställs av biskop Sören: "Var finner vi Jesus i Sverige?" och "Var finner vi hopp?". Hur skulle dina svar på dessa frågor se ut?

Biskop Sören omnämner att Karlstads stift nu är Sveriges tredje minsta stift, efter att under en lång tid ha varit näst minsta stiftet. Hur tänker du/ni kring detta? Vilka förklaringar kan finnas till detta?

**Svenska
kyrkan**

Karlstads stift